

Recensioner

Litteratur

Carl Dahlhaus: Analyse und Werturteil. (Musikpädagogik. Forschung und Lehre. 8.) B. Schott's Söhne, Mainz 1970. 97 s. DM 12.—

Carl Dahlhaus, som på relativt kort tid har blivit en av förgrundsfigurerna i västtysk musikkforskning, har i en liten bok givit en sorts praktisk tillämpning av musikestetiken, som han mera principiellt några år tidigare behandlat i sin »Musikästhetik» (jfr STM 1969, s. 161). Det »praktiska» består inte i konkreta arbetsanvisningar el. dyl. utan i ett »försök att ge en fast grund åt estetiska omdömen genom musikalisk formkritik». Dahlhaus avvisar därmed den utbredda åsikten att »värdeomdömen [= estetiska omdömen] inget annat är än öppna eller maskerade smakomdömen» och att å andra sidan analys är resp. bör vara fri från värdeomdömen. Han menar inte att ett sådant försök kan leda fram till fasta och entydiga resultat; det avser »mindre en lösning än en precisering av problemen». Hans attityd är således allt annat än dogmatisk; samtidigt har han dock en benägenhet att formulera sig i — ofta mycket välfunna — sentenser, som gärna antar karaktären av tesar. Denna stil, som inte är egentligen tung men väl rätt komprimerad, gör det svårt att referera hans framställning utan att citera den i långa stycken.

Boken består av två allmänt resonerande huvudpartier, »Voraussetzungen» och »Kriterien», samt en rad analytiska skisser över verk från Bach till Schönberg. Författarens tendens att hellre presentera problemen i deras mångtydighet än att erbjuda »lösningar» av dem gör hans skrift mycket tankeväckande och utpräglad »pedagogisk», givetvis inte på elementärnivå. En av hans ledande tankegångar är att påvisa estetikkens beroende av historien, omöjligheten alltså att fastslå »eviga» estetiska lagar; denna ståndpunkt är dock i sig själv historiebunden och endast en bland flera möjliga, vilket kan vara nyttigt att då och då påminna sig om. Bokens begränsade omfång torde vara en starkt bidragande orsak till att de historiska perspektiven ibland ter sig väl summariska; dessa sammandragningar gynnar å andra sidan jämförelser och kontrasteringar. När Dahlhaus konfronterar 1800-talets och äldre tiders estetiska normer och därvid ställer originalitet mot funktionali-

tet så säger han därmed (medvetet) knappast något nytt; intressantare blir däremot hans försök att finna en motsvarande norm för vår egen tids musik. Bedömdes musikverket före 1800-talet främst som representant för en »Gattung» och under 1800-talet (estetikkens egentliga epok enligt Dahlhaus) främst som individualitet, så ses det numera ur en historiserande synvinkel, »som dokument från ett stadium i komponerandets process» och bedöms som »problemlösning», efter teknologiska kriterier. Detta låter bestickande, men möjligen måste dagens situation beskrivas som mera sammansatt: som en produkt av såväl de av Dahlhaus beskrivna som de från 1800-talet nedärvda tendenserna med individualismen som förbindelselänk.

På ett sympatiskt sätt förenar Dahlhaus öppenhet för samtiden med kritisk vakenhet gentemot intellektuella modeströmningar. Han vänder sig exempelvis bestämt mot den »positivistiska tesen att estetiska omdömen skulle basera sig enbart på 'gruppnormer', vilkas relevans ['Triftigkeit'] av ingen kan avgöras»; olika grupper värdenormer och bedömningar är nämligen oftast inte lika väl grundade, och »en lyssnare som kan göra rättvisa åt en Beethovensymfoni är i allmänhet också kapabel att penetrera en schlagers musikaliska realiteter, men detta gäller inte vice versa». För den som inte söker efter handboksinformationer utan efter kontakt med och perspektiv på problemställningarna som sådana utgör Dahlhaus' skrift en stimulerande och berikande lektyr.

Hans Eppstein

Rudolf Flotzinger: Der Discantussatz im Magnus liber und seiner Nachfolge. Mit Beiträgen zur Frage der sogenannten Notre-Dame-Handschriften. (Wiener musikwissenschaftliche Beiträge. 8.) Hermann Böhlau Nachf., Wien &c. 1969. 322 s. Notenanhäng (32) s. DM 62.—

Medens Fritz Reckow med sit arbejde over Anonymus 4 fra 1967 (jvf. STM 1969, s. 175 ff.) leverede et kraftigt incitament og manges værdifuld nøgle til studiet af de organale partier i 11-1200-tallets tostemmige sats, har Rudolf Flotzinger med det foreliggende arbejde taget sig for at undersøge dis-

cantus-satstypen, der forekommer dels i de såkaldte discantus-partier inden for de egentlige organa, dels i de i håndskrifterne selvstændigt optrædende clausulae.

Overleveringens hovedstol er som bekendt de tostemmige sætser i de såkaldte Notre Dame-håndskrifter fra Wolfenbüttel (W_1 og W_2) og Firenze (F); det er den almindelige mening, at de på en eller anden måde er efterkomme af den af Anonymus 4 omtalte *Magnus liber organi de gradali et antiphonario*. Såvel deres nedstammingsforhold som deres indbyrdes slægtskab har siden Friedrich Ludwigs dage været diskuteret vidt og bredt. Flotzinger indtager det fornuftige standpunkt, at det er futilt at søge at rekonstruere den oprindelige Magnus liber, og at de tre hovedversioner, som vi kender idag og som er hvad vi har at holde os til, ikke står i noget direkte forhold til hinanden, men hver især repræsenterer forskellige udviklingstrin, steder, tider, personligheder m.v. (s. 12–13). Gennem en tværgående undersøgelse, der bl.a. indbefatter en god og nyttig katalogisering af såvel discantus-partier som clausulae (s. 19–40 og s. 42–55), og som iøvrigt meget omstændeligt befatter sig med både filologiske og stilistiske forhold, når Flotzinger i afhandlingens 1. del til en hypotese om discantus-satsens udvikling: modalrytmiken vinder først indpas i den oprindeligt amodale overstemme, trænger dernæst ned i tenor, der i første omgang rytmiseres i lange, men regelmæssige nodeværdier, siden — især i melismer — i kortere værdier, og dernæst, under fortsat acceleration af nodeværdierne, i mere og mere komplekse og regelmæssige rytmiske og formale mønstre; sideløbende hermed sker der en frigørelse fra hensynet til teksten, satsstrukturen kompliceres i retning af asynkroni, satsteknikken udvides med diverse finesser som imitation m.v., og de sidste rester af den organale sats, der kan fungere som hvad Flotzinger kalder »Vorgruppe», »Zwischenglied» og »Schlussgruppe» med eventuelt »Hängeglied», skrumpet ind, alt imedens discantus-princippet breder sig i organum-stykkerne.

I fortsættelse heraf og efter ganske samme disposition undersøger Flotzinger i værkets 2. del discantus-sætterne i en række tostemmige repertoarer, der vel ikke er helt uden forbindelse med *Magnus liber*, men som dog er hvad man bruger at kalde »perifere» — med dette ret problematiske udtryk hentydes der ikke blot til, at den pågældende musik er blevet til uden for polyfoniens hovedsæde i 1200-tallet, Paris, men også til det forhold, at den efter sin art og stil står uden for det man anser for tidens hovedstrømning, dvs. udviklingen frem mod ars nova. Af særlig interesse er her det engel-

ske 11. fascikel af W_1 , der bl.a. omfatter stykker af messeordinariet, og som for en stor del repræsenterer en symbiose af conductus-sats og en hjemmegjort, men dog parisisk influeret discantus-teknik. Flotzinger vurderer denne på mange måder konervative stils breddevirkning som »nicht allzu gross», men er dog ikke blind for, at samlingen liturgisk peger fremad; det samme må vel også siges at gælde stilens conductus-agtige træk. Et andet hovedpunkt i undersøgelsen er St. Victor-håndskriftet med dets 40 stærkt omdiskuterede clausulae, som Flotzinger i modsætning til F. Ludwig og Y. Rokseth, der anså dem for at være »rücktransponierte Motetten», holder for at være ganske almindelige clausulae med denne genres alsidige anvendelsesmuligheder. Hans vigtigste ærinde er dog her, som overalt i denne del af afhandlingen, at undersøge repertoirets familieforhold: det er ikke parisisk, men nok fransk og med en vis tilknytning til Notre Dame; dette sammen med visse træk i notation og tenorbehandling, som det har fælles med W_1 's 11. fascikel, foranlediger ham til at lokalisere dets oprindelse til Normandiet.

Om de resultater, som Flotzinger når frem til, kan det i almindelighed siges, at de er troværdige i deres hovedtræk og for en del også i detaljerne. Men det må understreges, at de kun er det i det omfang, hvori han er nået til dem ad den klassiske vej, dvs. den historisk-filologiske metode, som Ludwig med en så overordentlig succes indførte i studiet af middelalderens polyfoni. Flotzinger behersker fuldtud denne metode. Hans udredninger af palæografiske, repertoiremæssige og liturgiske forhold, af tekst- og tenorbehandling og overhovedet alt hvad der kan konstateres sort på hvidt, er både lærde og grundige, og de konklusioner, han baserer herpå, røber et sundt iudicium. Men, siger han i forordet, »Philologie kann hier nicht zum Selbstzweck werden ... und führt ganz von selbst zur Stilistik weiter» (s. 8). Uanset om dette nu er rigtigt eller ej, så har hans arbejde alvorlige mangler og svagheder netop i det stilanalytiske. Flotzinger synes slet ikke at have gjort sig nogen tanker om det almene teoretiske grundlag, som enhver forsvarlig analyse må bygge på — det er f.eks. karakteristisk, at han ret ubekymret benytter sådanne af moderne vaner belastede begreber som »takt», »tempo», »tonal treklangs melodik» —, og hans analytiske praksis bliver derefter, dvs. i for høj grad præget af tilfældig kasuistik, irrelevante digressioner, termer i anførselstegn (et sædvanligt symptom på dårlig begrebsfordøjelse) og en i betragtning af afhandlingens positivistiske grundholdning paradoksalt hang til metafysik; et eksempel på næsten alle disse mindre hel-

dige egenskaber er afsnittet om overstemmens melodik i Notre Dame-repertoire. En indsigelse må også gøres mod behandlingen af de samklangsmæssige forhold, der, muligvis efter H. Tischlers forbillede, for de fleste repertoiers vedkommende former sig som en række konklusioner ud fra en statistisk tabel baseret på de forekommende betonedede toklange, men iøvrigt ganske uspecificeret m.h.t. disses jo højst forskellige og betydningsfulde strukturelle funktioner; at selv bortset herfra materialet i mange tilfælde ikke er statistisk signifikant (på s. 297 findes således en tabel, der omfatter 2 — to! — kompositioner) synes ikke at have voldt forfatteren anfægtelser. Om afhandlingens tabeller, der også drejer sig om mange andre forhold, beretter Flotzinger iøvrigt (s. 9) at være blevet bistået med råd og dåd af Max Planck-selskabets afdeling for videnskabelig databehandling i Göttingen (hvor han har arbejdet under H. Husmann) og regnecentret ved Wiens universitet: dette er snobberi; ikke en smule af den i afhandlingen indkorporerede statistik implicerer mere end den simpleste procentregning.

Den løshed og ufuldstændighed, der skæmmer afhandlingens analytiske afsnit, må utvivlsomt ses på baggrund af dens fremherskende målsætning. Hvad der primært beskæftiger Flotzinger er ikke musikken selv, men en række ydre omstændigheder: tid og sted, ophavsmænd (om muligt), impulser, udviklingslinjer, og det er karakteristisk, at han flere gange omtaler dette eller hint stilelement som et »Bestimmungsstück», en slags pejlemærke, der, som det faktisk viser sig gennem hele afhandlingen, ufravigeligt peger hen mod det sted, hvortil vi allerede var kommet ad den filologiske metodes slagne landevej, men kun sporadisk ind mod musikken selv.

Flotzingers arbejde er jo i denne henseende ikke nogen isoleret foreteelse; sagen har vigtige principielle aspekter (det er i sidste instans ikke spørgsmålet om filologiens nødvendighed, som er hævet over enhver tvivl, men om den diakroniske eller den synkroniske fremgangsmådes prioritet), som det dog vil føre for vidt at drøfte nærmere her. Det skal blot igen pointeres, at man vel ikke uden møje — afhandlingen er næsten ulæselig —, men til gengæld med værdifuldt udbytte kan følge forfatteren så langt som han når ad den omtalte landevej, og dernæst ikke et skridt videre.

Finn Mathiasen

Harald Kummerling: Katalog der Sammlung Bokemeyer. (Kieler Schriften zur Musikwissenschaft. 18.) Bärenreiter, Kassel &c. 1970. 423 s. DM 90.—

Då Heinrich Bokemeyer (fødd 1679) år 1739 opp-
togs i Mizlers Musikaliska Sällskap, hade han sedan
länge varit känd för sina omfattande litterära, mu-
sikaliska och musikteoretiska insikter, något som
bl. a. kan utläsas av den bevarade korrespondens han
förde med Johann Mattheson, Johann G. Walther
m. fl. I Bokemeyer hade den senare en nära vän
och rådgivare då han förberedde sitt 1732 utgivna
lexikon. Bokemeyer var kantor i Braunschweig och
Husum samt mellan 1717 och till sin död 1751
i Wolfenbüttel. Med Bokmeyers namn är förutom
den nämnda korrespondensen och ett par musikteore-
tiska arbeten förknippat den väldiga samling hand-
skrivna musikaler, Bokmeyersamlingen, som i dag
förvaras i Berlin.

Även om tidigare kataloger uppgjorts över delar
av samlingen föreligger nu en definitiv sådan. Ha-
rald Kummerling har på basis av diplomatariska kri-
terier rekonstruerat samlingens sammansättning, fors-
kat i dess historia samt utarbetat en omfångsrik kata-
log. Merparten av samlingen utgjorde ursprungligen
hovkapellet i Gottorf repertoar, kom därefter i ka-
pellmästaren Georg Österreichs ägo, vilken i sin tur
försålde samlingen till Bokemeyer. Samlingen åter-
fanns i dödsboet efter Bachbiografen J. N. Forkel
1819 och förvärvades då av Königliches Institut für
Kirchenmusik, Berlin. Enligt Kummerling skulle
Forkel ha köpt eller fått samlingen genom Boke-
meyers svärsöner, i första hand J. C. Winter i Celle.

Huvuddelen av samlingen, som omfattar drygt
1800 handskrivna partitur, kan dateras till 1690-
talet. Både till omfång, tid och repertoar står sam-
lingen Dübensamlingen nära (i detta sammanhang
kan hänvisas till F. Krummachers jämförande diskus-
sion av dessa båda samlingar i Die Überlieferung
der Choralbearbeitungen in der frühen evangelischen
Kirchenkantate, Berlin 1966, s. 173).

Kummerlings katalog består av fyra delar. I del
två har förtecknats samlingens 1839 verk med upp-
gifter om verkgenre, verktitel, besättning, omfång,
vattenmärken, kopister samt om två av varandra obero-
ende nummerserier. I första delen återfinns utför-
liga register till alla dessa enskildheter, vartill kom-
mer en tematisk förteckning (i notskrift) samt en
kommentardel med speciella anmärkningar till vissa
enskilda källenheter. Katalogens tredje del omfattar
drygt hundra sidor faksimil representerande prov på
de i samlingen förekommande kopisterna. Slutligen
återfinns avbildningar av de vattenmärken som före-
kommer med ett särskilt förord författat av vatten-
märksspecialisten W. Weiss. En förteckning över fö-
rekommande papperskvarnar och papperstillverkare
kompletterar en systematisk förteckning över sam-
lingens vattenmärken.

En detaljgranskning av katalogens tillförlitlighet i olika hänseenden låter sig knappast göras utan en direkt jämförelse med den beskrivna musikaliesamlingen. Viktigare i detta sammanhang är exempelvis frågan i vilken utsträckning det överhuvud är meningsfullt att utarbeta kataloger av detta slag, bl. a. mot bakgrund av att det sedan länge bedrivna inventeringsarbetet för RISM äntligen börjat bära frukt i form av publicerade förteckningar över alla kända tryckta (och med tiden också handskrivna) musikalier före år 1800. (Se recension i denna STM-årgång.) Fördelarna med en alfabetisk inordning under tonsättarna av kompositioner oavsett källornas proveniens (som i RISM serie A I) är uppenbara: verk i disparata källenheter sammanförs under upphovsmannens namn, identifieringar underlättas under själva arbetets gång m. m. Mot ett sådant förfarings-sätt står studiet av en enskild källa eller källsamling, t. ex. Bokmeyersamlingen. Här har man å andra sidan mer osökt tillfälle till mer detaljerade frågeställningar och till att utsortera materialet efter olika kriterier. Hur pass utarbetad en katalog över en sådan samling bör göras beror givetvis på forskarens målsättning, samlingens prägel, etc. Kümmerling har inte ransonerat sin egen arbetsinsats — de olika registren (inkl. en tematisk förteckning) belyser på olika sätt samlingens uppbyggnad, och utgör viktiga hjälpmedel för den som vill studera samlingen »utifrån».

Erik Kjellberg

[Larsen, Jens Peter] Festskrift Jens Peter Larsen. 1902 14.6. 1972. (Studier udg. af Musikvidenskabeligt institut ved Københavns universitet.) Wilhelm Hansen, Khvn &c. 1972. 423 s. DKr 150.—

Den föredömligt redigerade och framställda volymen har följande innehåll (med engelska eller tyska sammanfattningar till de skandinaviska uppsatserna):

Bibliografi över Professor Jens Peter Larsens skrifter. Nils Schjørring: Flerstemmighet i dansk middelalder.

Erik Dal: Efterskrift til en Thomissøn-efterskrift.

Povl Hamburger: Über die Instrumentalstücke in dem Lautenbuch des Petrus Fabricius.

Henrik Glahn: J. H. Scheins Kantional »in die Tabulatur transponiert von J. Vockerodt, Mühlhausen 1649».

Niels Martin Jensen: Solo sonata, duo sonata and trio sonata.

Barry S. Brook: The earliest printed thematic catalogues.

David D. Boyden: Corelli's solo violin sonatas »Grac'd» by Dubourg.

Peter Ryom: Le premier catalogue thématique des œuvres d'Antonio Vivaldi.

Jan Maegaard: »... eine regulierte kirchen music ...»

Charles Cudworth: Mythistorica Handelliana.

J. Merrill Knapp: The autograph manuscripts of Handel's Ottone.

Alfred Mann: Messiah: the verbal text.

Walther Siegmund-Schultze: Die Arienwelt des Messias.

Helmuth Christian Wolff: Das Metronom des Louis-Léon Pajot 1735.

Ingmar Bengtsson: Äkthetsproblem och en vitter tullkontrollör.

Niels Krabbe: J. C. Bach's symphonies and the Breitkopf thematic catalogue.

Jan LaRue: The Gniezno symphony not by Haydn.

Carsten E. Hatting: Obligater Satz versus Generalbaß-Satz.

László Somfai: »Ich war nie ein Geschwindschreiber».

Hubert Unverricht: Haydn und Bößler.

Karl Gustav Fellerer: Klavierbearbeitungen Haydn-scher Werke im frühen 19. Jahrhundert.

Denes Bartha: Liedform-Probleme.

Hellmut Federhofer: Zur Analyse des zweiten Satzes von L. van Beethovens Klaviersonate op. 10 No. 3.

Jens Brincker: Leonore and Fidelio.

Søren Sørensen: En håndskreven koralbog fra ca. 1860.

Karl Vötterle: Begegnung mit der Musikwissenschaft.

Torben Schousboe: Gregoriansk sang på modersmål.

Navneregister.

Blanche Marteau: Henri Marteau. Siegeszug einer Geige. Hans Schneider, Tutzing 1971. 648 s.

Den 3 oktober 1934 dog Henri Marteau, en violinens mästare av världsformat. I mars samma år hade han firat sin 60-årsdag och i april för sista gången konserterat i Sverige, det land vars musik han med en förunderlig kärlek hade ägnat ett speciellt intresse ända sedan tidiga år. Med stor entusiasm hade han »upptäckt» storheten i Franz Berwalds musik, med samma entusiasm hade han framfört hans verk både i Sverige och utlandet. Violinkonserten utgav han i tryck. Han hade — ofta med egna medel — anordnat musikfester i utlandet med svenska verk på programmet. Han turnerade över hela Sverige tillsammans med Tor Aulin och Wilhelm Stenhammar med musik av sin samtids svenska tonsättare. Han tog 1909 initiativet till bildandet av Berwaldstiftelsen och instiftade Marteau-fonden

i Stockholm för spridandet av svensk musik i utlandet. Då han råkade i bekymmer för sin tillvaro i Tyskland efter första världskriget blev han på initiativ av prins Eugen, med vilken han var nära personlig vän, svensk medborgare. På sitt svenska pass reste han stolt på sina världsturnéer. Kontakter av skilda slag hade han bl. a. med Fredrik Böök, målaren Gustaf Fjaestad, Isak Grönwald, Andreas Hallén, Carl Milles och många andra svenskar inom olika kulturkretsar.

Om Henry Marteau's relationer till Sverige och svensk musikkultur, men även och framför allt om hela den värld som han kom i kontakt med under sina otaliga konsertresor, berättar hans efterlevande maka Blanche Marteau i en bok, som utkom i slutet av 1971. Framställningen synes i största utsträckning bygga på utomordentligt utförliga dagboksanteckningar, brev och andra privata dokument. Direkta citat är ideligen förekommande, tyvärr utan detaljerat angivande av källan, vilket hade gjort volymen ännu värdefullare.

Boken är i stora delar en skildring av en musikalisk kulturvärld som inte längre existerar. Den ger inblickar i det musikaliska livet vid Europas furstehov vid seklets början, liksom skildringar från tidens kulturströmningar sedda ur en violinmästares och/eller hans makas personliga perspektiv.

Nu när de flesta av Henri Marteau's svenska samtida är borta har hans insatser för svensk musik till stor del glömts bort. Boken är för en svensk läsare ett memento om Marteau's konstnärskap, som bör bevaras i minnet av dagens företrädare för svensk musikkultur. Ett omfattande namnregister ökar publikationens värde.

Visst är boken omfångsrik och visst kan man ibland tycka att den kunde ha koncentrerats. Men samtidigt innehåller den så mycket vid-sidan-av-stoff, att den blir inte bara en makas beundrande återgivning av egna och andras anteckningar och personliga minnen av en violinens mästare utan även en personligt färgad samtidsskildring av en nu försvunnen kultur.

Folke Lindberg

Francesco da Milano: Opere complete per liuto. Trascrizione in notazione moderna di Ruggiero Chiesa. Vol. 1-2. Milano 1971. Edizioni Suvini Zerboni. Vol. 1: clvi, 251 s., facs.-s.

The lute music of Francesco Canova da Milano. Ed. by Arthur J. Ness. Vol. 1/2. Cambridge, Mass. 1970. (Harvard publications in music. 3/4.) xxxii, 473 s., facs.-s. \$ 25.00.

Francesco da Milano (1497-1543) var en av sin samtids största lutenister (och viola-spelare) och hedrades redan i sin livstid med tillnamnet »il divino», den gudomlige. Att hans kompositioner var uppskattade på 1500-talet framgår av det 40-tal tryck och närmare 20 handskrifter, bland dessa även *Codex carminum Gallicorum*, UUB VMhs 87, som innehåller en eller flera satser av honom. Eftersom inga autografer är bevarade och några tryck visserligen utkom under Francescos livstid men utan hans direkta medverkan, är det sannolikt att det 90-tal *Fantasia* och *ricercari* samt det 30-tal intavoleringar av madrigaler och chansoner som återfinns däri inte alla är autentiska.

Utgåvor i transkription av Francescos verk återfinns i flera antologier, i många fall genom Oskar Chilesotti's insatser från och med 1880-talet, men först nu föreligger Francescos kompositioner samlade inom två pärmar — och det i två så gott som samtida utgåvor: den ena italiensk av Ruggiero Chiesa, av vilken vol. 1 insänts till STM-redaktionen, den andra amerikansk av Arthur J. Ness, vilken av recensenten indragits i sammanhanget som jämförelse. Den förra är en praktisk utgåva med vetenskapliga ambitioner medan den senare är en vetenskaplig utgåva med »praktiska» konsekvenser.

Chiesa uppträder som vapendragare för framförandet av lutmusik; då lutenister enligt hans uppfattning inte växer på träd medan det finns många gitarister som söker sig till nya repertoarer, har han sökt tillmötesgå deras önskligheter genom att transkribera musiken på ett system och i E-stämning. På så sätt kan gitarren användas genom att endast stämma om tredje strängen. Detta transkriptionssätt är dock mindre bekvämt att avläsa för icke-gitarister. Ness använder två system för transkriptionen, G-stämning och reducerar dessutom notvärdena 1:4. Denna metod har för en icke-lutenist uppenbara fördelar vad beträffar överskådlighet. Dessutom åtföljs Ness' transkription av en diplomatarisk återgivning av den mest korrekta originaltabulaturen (till övervägande del italiensk tabulatur, i några fall fransk eller tysk), vilken naturligtvis också kan tjäna som uppförandematerial för sådana som kan spela direkt efter tabulatur.

Ett av incitamenten till denna tvåfaldiga »Gesamtausgabe» är att H. Colin Slim i Musica Disciplina 1965, s. 109-127 publicerat en kommenterad komplett källförteckning över Francescos musik, vilken i hög grad ökade antalet kompositioner tillskrivna tonsättaren. I denna avvisas inom parentes sagt B. Hambræus' attribuering av *Ricercare di [monogram]* UUB VMhs 87, f. 61^r till Francesco. Till övervägande del föreligger annars klara attribue-

ringar till Francesco. De båda utgivarna har dock ställt sig mer eller mindre försiktiga till frågan om Francesco da Parigi (Paris) och Monzino (dvs. från Francescos födelsestad Monza) är identiska med Francesco da Milano.

Källäget har därför varit detsamma för de båda utgivarna och innehållet i utgåvorna är på få undantag när identiskt. Chiesa har i den trespråkiga inledningen motiverat sina avvikelser från Slims förteckning medan Ness trognare följer denna.

De båda utgivarna har sökt ordna satserna kronologiskt med verk i tryckta källor först, följda av verk enbart i handskrivna källor. Ness följer i huvudsak Slims förteckning medan Chiesa (som ett utslag för italiensk individualism?) har infört en numrerings-svit för Fantasie och en för Ricercari. En direkt jämförelse mellan utgåvorna fordrar därför mycket letande, varför det kan vara befogat med en konkordansförteckning, vilken även antyder Ness' indelning av materialet:

Ness (nr)	Chiesa
1-19	Ricercare I-XIX
20-24	Fantasia I-V
25	Fantasia IX
26	Fantasia XXIV
27-29	Fantasia VII, VI, VIII
30-33	Fantasia X-XIII
34	Ricercare LVII
35-37	Fantasia XIV-XVI
38-41	Fantasia XVIII-XXI
42	Ricercare XXV
43-45	Ricercare XXIX-XXXI
46	Ricercare XXXIII
47	Ricercare XXVIII
48-52	Ricercare XXXV-XXXIX
53	saknas
54	Ricercare XLI
55-65	Fantasia XXII-XXXII
66	Fantasia XXXVIII
67	saknas
68-73	Ricercare XLII-XLVII
74-80	Ricercare L-LVI
81	Fantasia XXXV
82	saknas
83	Fantasia XXXVII
84	Ricercare LX
85-86	Ricercare XLVIII-XLIX
87 a	Ricercare XX
87 b	Fantasia XXXVI
88-89	Ricercare XXI-XXII
90-91	Ricercare XXVI-XXVII
92-94	s. 244, 245, 249

95
saknas

Appendix:
ornamenterade versioner

1
2
3-4
5
6
7
8
9

Appendix:
osäkra attribueringar

22
23-24
25-27

Ricercare XXIII
Ricercare LVIII-LIX

(huvudtext)

Ricercare XXXII
Fantasia XVII
saknas här
Ricercare XXXIV
saknas här
Ricercare XL
saknas här
Fantasia XXXIII

(huvudtext)

Fantasia XXXIV
saknas här
Fantasia XXXIX-XLI

Slutligen skall nämnas att båda utgivare meddelar konkordanser i källorna och att Chiesa dessutom har läsartsförteckning medan Ness hänvisar till en sådan på mikrofilm.

Båda utgåvorna är i stort sett likvärdiga, möjligen kan Ness' sägas vara mer väldokumenterad. Vilken man föredrar beror på om man är gitarrspelar eller mer allmänt intresserad av Francesco da Milanos musik.

Jan Olof Rudén

Mozart. Briefe und Aufzeichnungen. Gesamtausgabe.

Hrsg. von der Internationalen Stiftung Mozarteum, Salzburg. Gesammelt von Wilhelm A. Bauer und Otto Erich Deutsch. Auf Grund deren Vorarbeiten erläutert von Joseph Heinz Eibl. Bd 5-6. Bärenreiter, Kassel &c. 1971. Bd 5: Kommentar I/II. 1755-1779. XXIV, 631 s.; Bd 6: Kommentar III/IV. 1780-1857. XII, 728 s.

Eftersom jag i min recension av själva brevutgåvan i STM 1964 ej hade tillfälle ta med också den avslutande fjärde volymen (1963) bör kanske här för fullständighetens skull ändå mera i förbigående nämnas, att just den delen innehåller några av Mozarts mest personliga brev och dessutom hela den utförliga brevväxlingen mellan Constanze och Nissen å ena och musikförläggarna Breitkopf & Härtel samt André å andra sidan. Den sistnämnda korrespondensen innehåller ytterst värdefulla uppgifter om vad som fanns kvar i original eller manuskript av Mozarts verk vid tiden för de stora försäljningarna. Volymen innehåller också kompletterande fakta i brev från Nannerl, Mozarts syster, från diverse vänner eller samtida och biografiskt intresserade forskare

Där finns också en hel del skrivelser kring den segslitna frågan om Requiem samt efterklanger med anknytningar till Mozart ända fram till 1857.

Till denna gigantiska brevutgåva på sammanlagt över 2 200 sidor föreligger nu två efterlängtna kommentarvolym, som i många situationer kommer att bespara forskare en mängd extra arbete. De bägge ursprungliga materialsamlarna Deutsch och Bauer avled tyvärr utan att ha hunnit slutföra sin betydelsefulla uppgift, inte heller fanns efter dem en närmare anvisning om lämplig disposition av det väldiga kommentarmaterialet. En biträdande kommentator, Dr. Eibl, har nu fått överta huvudansvaret för den slutgiltiga versionen, och en redogörelse för några av huvudprinciperna klarlägger tydligast, hur de mycket tättskrivna kommentarbanden fungerar. De redan 1920 av A. Schurig uppställda kraven har ansetts berättigade, nämligen att en samlad brevutgåva skall lämna uppgifter om alla *personligheter* och *verk* som omnämns, vidare om förekommande begrepp inom *konst* och *litteratur*, i viss mån även inom politik och historia; biografiska notiser måste dessutom hänvisa till *nyaste litteratur* och forskningsresultat i ämnet.

Varje brevkomentar har samma nummer som själva brevet, och innehåller alla detaljer om originalet, var det förvaras, var det ev. tidigare finns tryckt, faksimilerat osv. Med hjälp av radnumreringen i brevutgåvan är det lätt att genast komma till önskvärdt ställe, och en värdefull komplettering får man bl. a. genom hänvisningar bakåt eller framåt till brevställen, som behandlar samma person, ämne eller problem. — Tyvärr blir ett totalregister till denna inte precis lättöverskådliga, sammanlagt 1 350 sidor digra kommentar tillgängligt först mot slutet av 1973. Det sammanställs av den flitige notissamlaren Karl Maria Pisarowitz och kommer att ha ingångar på följande sökbegrepp: konkordans till tidigare brevutgåvor, fört. över brevens avsändare, mottagare och fyndorter, register över alla Mozarts i breven nämnda verk, dels efter KV-nummer, dels systematiskt, fört. över citerad litteratur, ords-, sak- och personregister. Särskilt värdefullt blir ett specialregister över alla omnämnda sceniska verk av andra tonsättare än Mozart.

Utan detta register är kommentarerna ett slags torso, som givetvis specialforskaren ändå anammar med en suck av tacksamhet, och för alla som vill ha kommentarer till ett visst brev är ju tillvägagångssättet mycket bekvämt. Även när man skummar igenom de digra volymerna mera liksom ett fiskafänge på måfå, så kommer man underfund med kommentarernas mångsidighet, och det gäller särskilt sådana små korn, som ger impulser till nya kombina-

tioner av namn, orter, årtal mm. för Mozarts liv och verk. Man anar med stor respekt de oändliga arkiv- och källforskningsmödor som måste ligga bakom, inte minst de nästan detektivartade lösningar som rör numera tämligen okända platser eller personer i främst Salzburg eller Wien men också allt sådant som Mozart haft kontakt med under sina vistelser på andra orter. Ibland ges fylliga och ofta tidstypiska citat från eljest svårtillgängliga källor, så att en del kommentarer sväller ut ganska avsevärt. En viktig uppgift består i att förhindra forskare från felbedömningar genom att rätta sådant som beror på *misslag hos brevskrivaren* (fel dag, år, namnform osv.). Eftersom många bevisföringar i kommentaren bygger på vissa förmodanden eller indirekta slutsatser, kommer väl specialister även i fortsättningen att bidra med en del rättelser och kompletteringar (många sådana har redan införts i slutet av vardera volymen), men som helhet är hela brevutgåvan att betrakta som ett fantastiskt hjälpmedel för såväl forskare som bibliotek och arkiv av olika slag, och själva utformningen och dispositionen av materialet kommer väl att bli förebildlig inte bara för musikerbrev utan också för likartade publikationer inom närliggande områden.

C.-G. Stellan Mörner

Musikgeschichte Schleswig-Holsteins in Bildern.

Ausgewählt und eingeleitet von Walter Salmen und Heinrich W. Schwab. Karl Wachholtz Verlag, Neumünster 1971. 23 s. 80 pl.

Rent geografiskt sett är Schleswig-Holstein lika mycket ett Nord- som ett Östersjöländ, men politiskt och kulturellt ligger tyngdpunkten österöver: flertalet viktiga centra med Kiel, Schleswig och Flensburg i tätan ligger vid ostkustens skyddade havsvikar, och även den långvariga samhörigheten med Danmark understryker orienteringen mot Östersjön. Med tanke på de mångsidiga kulturella relationerna mellan Östersjöns kustländer är därför en sammanfattande orientering om Schleswig-Holsteins musikhistoria mycket välkommen också ur svensk synvinkel. En sådan orientering — som även skall omfatta Lübeck — är enligt inledningen till den här anmälda bildvolymen under förberedelse, och den senare är delvis avsedd som ett komplement till denna textbok. Antagligen med tanke härpå har de inledande historiska kommentarerna till bildvolymen hållits tämligen skissartade. Utgivarna poängterar att deras arbete är det första försöket till en ikonografisk dokumentation över ett tyskt landskap och att flertalet här återgivna bilder inte har reproducerats tidigare.

Bildurvalet är ämnesmässigt och socialt mångsidigt och ger läsaren många impulser och anknytningsmöjligheter. Givetvis fungerar en dylik volym också i hög grad som en ren »bilderbok»; dess seriösa intentioner är dock otvetydiga och understryks dessutom genom de i all sin korthet omsorgsfulla bildkommentarerna, som i stor utsträckning har försetts med hänvisningar till speciallitteratur.

Hans Eppstein

Oxford studies of composers. Oxford University Press, London.

7. Jerome Roche: Palestrina. 1971. 60 s. Pris 90 p.
8. Norman Kay: Shostakovich. 1971. 80 s. Pris 90 p.
9. Gilbert Reany: Guillaume de Machaut. 1971. 76 s. Pris 90 p.

»The purpose of the series ... is to provide short, scholarly, critical surveys of composers about whom no major work is already available, or whose music stands in particular need of re-assessment. The emphasis is on the music itself, biographical data being kept to a minimum, and there are numerous music examples»: denna programförklaring säger det mesta av vad som behöver sägas för att karakterisera ovannämnda nya serie av kortfattade tonsättarmonografier. Utgivningen tycks ske utan någon bestämd systematik — de citerade motiveringarna är ju också ganska vaga — och hittills representerade namn är Machaut, Tallis, Palestrina, Marenzio, Fux, Cherubini, Schönberg, Hindemith och Sjostakovitj. Bland författarna finner man både välbeprövade och (åtminstone utanför England) tämligen okända namn. För de enskilda volymernas uppläggning har man tydligen undvikit att ge författarna bestämda riktlinjer utöver de ovan anförda, vilket har vissa nackdelar. Böckerna är uppenbart avsedda för fackstuderande och med sin betoning av verköversikt och stilanalys allt annat än »populära»; självfallet borde de då anvisa vägar till fortsatta och mera detaljerade studier. Men av de granskade tre proven innehåller endast arbetet om Machaut en bibliografi, det om Palestrina ger strödda fotnotshänvisningar, som dock nästan samtliga gäller utgåvor, och det om Sjostakovitj saknar även sådana. Verklistor (av skiftande karaktär) finns dock i samtliga, och man kan då fråga sig om i fallet Palestrina avvägningen är så lyckad: drygt sex sidor verkförteckning kontra knappt 47 sidor text! Som första introduktion i resp. tonsättares musikaliska värld må de här klart seriösa små böckerna ha en viss uppgift att fylla, men frågan är om de ger så mycket mera än vad man kan läsa

sig till med hjälp av större musikhistoriska handböcker och musikencyklopedier.

Hans Eppstein

Répertoire international des sources musicales. Publié par la Société Internationale de Musicologie et l'Association Internationale des Bibliothèques Musicales.

A I. Einzeldrucke vor 1800. Redaktion Karlheinz Schlager. Bärenreiter, Kassel &c. Bd 1. Aarts-Byrd. 1971. 102, 464 s. Bd 2. Cabezon-Eyre. 1972. 62, 560 s.

Det utan tvekan viktigaste och mest omfattande projektet i vår tid inom det internationella musikbibliografiska fältet är skapandet av ett nytt internationellt musikaliskt källlexikon, *Répertoire international des sources musicales* (RISM). Behovet härav kändes särskilt starkt efter andra världskrigets slut. Det gamla Eitnerska Biographisch-bibliographisches Quellen-Lexikon ... från 1900-talets första år — ett enmansarbete av stor betydelse för sin tid — hade stora luckor men framför allt hade kriget även på detta område haft sådana konsekvenser att både Eitners och andra musikaliska källförteckningar i stor utsträckning blivit inaktuella och missvisande. Upprättandet av ett nytt, mera omfattande och på brett internationellt samarbete baserat källlexikon låg i luften. I själva verket stod denna fråga främst på dagordningen både då IGMw och det då planerade Association Internationale des Bibliothèques Musicales (AIBM) var för sig sammanträdde sommaren och hösten 1949. För såväl musikforskarna som för musikbibliotekarierna var ett nytt musikaliskt källlexikon en angelägenhet av högsta dignitet.

Eftersom projektet låg båda organisationerna varmt om hjärtat var ett nära samarbete naturligt. En »commission internationale mixte du RISM» tillattes 1951 med uppgift att dra upp riktlinjerna och organisera det omfattande företaget. Drivande krafter var framför allt professor Friedrich Blume och Vladimir Fédorov, då bibliotekarie vid Bibliothèque du Conservatoire i Paris och sekreterare inom AIBM. En central inrättades i Paris i anslutning till Bibliothèque Nationale, en annan senare i anslutning till Musikgeschichtliches Archiv i Kassel.

Centralen i Paris skulle svara för en serie B innehållande i sig slutna grupper av källor som t.ex. *Recueils Imprimés XVIe-XVIIe siècles*, *Manuscripts of Polyphonic Music*, teoretiska arbeten som *The Theory of music from the Carolingian era up to 1400*, etc. Serie A I skulle förteckna tryckta kompositioner av enskilda tonsättare (Einzeldrucke), me-

dan manuskripten skulle publiceras i en serie A II.

Först nu, nästan 20 år efter starten, har utgivandet av serie A I, Einzeldrucke, kunnat påbörjas. Det är givet att insamlingsarbete, katalogisering m.m. har tarvat betydligt längre tid, när det gäller det alfabetiska registret över Einzeldrucke än volymerna i serie B. Nationella arbetsgrupper i olika länder har svarat för basarbetet, i de flesta fall genom de nationella sektionerna inom AIBM.

Den alfabetiska katalogen över tryckta verk kommer att innehålla över 200 000 titlar från mer än 1 100 bibliotek, arkiv, privatsamlingar, muséer, kloster, kyrkor etc. Över 8 000 tonsättare kommer att bli företrädare och serien beräknas omfatta 6-8 band, alla publicerade vid mitten av 70-talet. För publicering färdigt material från 29 länder finns vid centralen i Kassel. De två första volymerna har nyligen utkommit i tryck under redaktion av Karlheinz Schlager.

Nästan alla europeiska länder är företrädare. Undantag är Bulgarien och Grekland. Utomeuropeiska länder som deltar i projektet är enligt de första två volymerna Brasilien, Canada, Colombia, Israel, Japan, New Zealand och USA. I vissa länder har insamlingsarbetet ännu ej avslutats. Från Tjeckoslovakien väntas ytterligare omfattande bidrag och i Italien har den organiserade centrala katalogiseringen av dess rikhaltiga material först nyligen påbörjats. Därför räknar man med att utge åtminstone ett supplementband.

Det är givetvis åtskilliga editionstekniska och andra problem som i ett sådant här stort internationellt sammanhang ej kunnat lösas annat än genom kompromisser. Så har fallet t.ex. varit vid bestämmandet av tidsgränsen. RISM skall enligt planerna föras fram till år 1800. Den ursprungliga planen innebar, att året 1800 skulle vara den absoluta slutgränsen för redovisande av tryckta verk. Ett av skälen till att denna målsättning ej strikt kunde genomföras var att de flesta trycken från 1700-talets senare del är odaterade och att försöken till datering kan variera med ända upp till 20 år. En senare idé att endast kompositörer födda före 1770 skulle redovisas strandade också av olika skäl. Den kompromiss man slutligen nödgades söka sig fram till innebär att källlexikonet skall förteckna alla tonsättare, vars verk till övervägande delen är utgivna i tryck före 1800. Därmed utesluts t.ex. Beethoven helt. Däremot kommer samtliga Haydns verk att redovisas, eftersom huvudparten av dem trycktes före 1800. En kompromiss medför alltid nackdelar men — ej alltför hårt tillämpat — torde detta vara det bästa möjliga av olika diskuterade alternativ.

Varje volym inleds med ett generellt förord av

Friedrich Blume och en inledning av utgivaren Karlheinz Schlager — båda på tyska, engelska och franska — vari redovisas förhistoria och bakgrund samt A-seriens disposition, de lämnade uppgifternas utformning och innehåll m.m. En förteckning över de skilda nationella arbetsgrupperna, som utfört det grundläggande arbetet i de olika länderna, följs av en lista över de medarbetare, som svarar för förteckningen över vissa större kompositörer. En detaljerad redovisning lämnas över samtliga bibliotek m.m. vari förtecknade verk förvaras. Den är ordnad efter länder, varvid varje land givits en bokstavs-beteckning, som i huvudsak är lika med den som tillämpas för den internationella bilregistreringen: A för Österrike, DK för Danmark, SF för Finland etc. Detta är en praktisk metod, som man dock tyvärr ej tillämpat helt konsekvent: C som annars gäller för Cuba betecknar t.ex. här Canada. Före huvudtexten lämnas slutligen en förteckning över de tonsättare som återfinns i respektive band.

I huvudtexten redovisas i en klar typografi med stor noggrannhet alla väsentliga uppgifter om verken som är av betydelse för deras identifikation. Inom varje bokstav har varje tryckt utgåva försetts med ett löpnummer som underlättar källlexikonets användning som referens. En första granskning ger intrycket av stor akribi. Titlar och andra uppgifter är lättlästa. Även rättstavning på andra språk än de stora världsspråken förefaller fylla rimliga krav på noggrannhet. Sådana fel som »Fredmans Sönger» under Bellman B 1788 kan bero på en i och för sig beklaglig misstyndning av förlagan. Däremot har Johan Agrell enligt tysk praxis försetts med två n i förnamnet trots att den svenska förlagan stavat med ett n. Olof Ahlström återfinnes under bokstaven A, dock korrekt med tryckt Å. En komplettering bör införas mot slutet av alfabetet med en hänvisning från Å till A.

Bland alla de vinster det nya källlexikonet automatiskt ger är möjligheten att komplettera material till verk som i olika bibliotek är ofullständiga. För Agrells III Concerti op. 3 A 424 anges Kungl. Biblioteket i Stockholm ha ett material, som saknar cembalostämman, medan Det kongelige Bibliotek i Köpenhamn äger endast cembalostämman till samma verk.

En väsentlig faktor vid genomförandet av det omfattande och världsomspännande projekt som RISM är, har givetvis varit den ekonomiska sidan. Varje nationell arbetsgrupp har förutsatts svara för kostnaderna för insamlingsarbete och bearbetningen inom respektive land. För den centrala ledningen och bearbetningen, för tryckningskostnader etc. har givetvis krävts mycket stora ekonomiska resurser.

Bl. a. har UNESCO, Ford Foundation, Stiftelsen Volkswagenwerk, Staden Kassel, Bibliothèque Nationale i Paris, The Council of Library Resources i USA m. fl. med stor generositet svarat för omfattande ekonomiska bidrag. I förhoppningen att medel skall kunna ställas till förfogande för färdigställande även av katalogen över manuskripten, Serie A II, måste alla varmt instämma.

De första volymerna av RISM-serien *A I Einzel-drucke vor 1800* har varit länge väntade. Förlaget har lämnat från sig en förstklassig och förebildlig produkt. Det är speciellt glädjande att samtliga volymer i serien planeras kunna utkomma under de närmaste åren. De kommer att fylla ett mycket stort behov och underlätta arbetet nationellt och internationellt för både musikkforskare och musikbibliotekarier över hela världen.

Folke Lindberg

A select bibliography of European folk music. Editor-in-chief Karel Vetterl. Co-editors Erik Dal, Laurence Picken, Erich Stockmann. Udg. Institute for Ethnography and Folklore of the Czechoslovak Academy of Sciences in co-operation with the International Folk Music Council. Prague 1966. VIII, 146 s. Fås lettest ved henvendelse til sidstnævnte organisation, c/o The Music Department, Queens University, Kingston, Ontario, Canada. \$ 3.00.

Musikethnologische Jahresbibliographie Europas. Annual Bibliography of European ethnomusicology. Hrsg. vom Slowakischen Nationalmuseum in Verbindung mit dem Institut für Musikwissenschaft der Slowakischen Akademie der Wissenschaften unter Mitwirkung des International Folk Music Council durch Oskár Elschek, Erich Stockmann und Ivan Mačák. Hidtil 1-4 (1966-70), Bratislava 1967-71. Ca. 100 s. Fås lettest ved henvendelse til ovennævnte adresse eller til: MJE/ABEE, Slovenské národné múzeum, Vajanského nábr. 2, Bratislava, ČSSR.

Jahresbibliographie der Volksballadenforschung. Hrsg. von der SIEF-Kommission für Volksdichtung mit Unterstützung des Glasbeno narodopisni institut in Ljubljana durch Zmaga Kumer in Zusammenarbeit mit Rolf Wilh. Brednich und Oldřich Sirovátka. Hidtil 1 (1968), Ljubljana 1970. Fås lettest ved henvendelse til det nævnte institut for folkedigtning dér.

Det er tre bibliografisk strenge henvisninger at møde med på een gang. Men tre hinanden supplerende, dels retrospektive, dels løbende bibliografiske værker indenfor samme område må dog være en væsentlig hjælp til orientering i den uoverskuelige

publikationsstrøm; og dog er det mit bestemte indtryk, at meget få fagfolk udenfor udgiverens og institutternes snævre kreds har opdaget de tre titler. Hertil må det være et tidsskrifts naturlige opgave at vejlede, og man vil undskylde, at anmelderen har en lille plads på det ene af titelbladene.

A select bibliography of European folk music blev foreslået på IFMCs møde i Wien 1960, og forslagsstilleren dr. Vetterl blev hovedredaktør. Da bogen langt om længe kom i beskedent offsettryk, var det lykkedes at få stof fra hele Europa incl. hele USSR — blot ikke fra italienerne, hvis brevskræk synes indgroet. Bibl. er efter en indledning med værker omfattende flere lande delt efter hvilken nations musik de omhandler, uanset forfatterens herkomst, og derpå tredelt i kildeudgaver, faglitteratur og tidsskrifter. Hver titel er derefter tredelt i en almindelig, omhyggelig bibliografisk angivelse af værket — et forkortelsessystem, der underretter om tilstedeværelsen af text(variant)er, melodi(variant)er, harmonisering, dansnotationer, illustrationer, fremmedsproglige resumeer — samt en oversættelse af titlen til engelsk og en evt. karakteristik af værket i korteste form. Som det vil forstås, er alle kategorier af folkesange medtaget, i særlige tilfælde også melodiløse udgaver af sådanne. Dækningen går fra forskningens og udgivelsens begyndelse indtil 1963. For 1964-65 findes intet lignende hjælpemiddel.

For 1966 ff. findes derimod med beslægtede formål *Musikethnologische Jahresbibliographie Europas*, det har holdt sig smukt à jour endnu. Også denne bibl. er landedelt, men efter forf.s herkomst, dog således at publikationer vedr. et bestemt område eller emne kan ses i registrene. Ikke-europæiske forfatters bidrag mangler altså, mens europæeres arbejder om ikke-europæisk folkemusik forefindes. Et notationssystem påvirket af den foregående bibl.s giver i korteste form begreb om hvert arbejdes indhold. Titlernes antal: 395, 444, 645, 428 giver indtryk af omfanget og af den voxende dækning. »No contribution» ved et land i et givet år kan enten betyde, at der intet er skrevet dér, eller at kontakt ikke har kunnet opnås.

Textstudiet har brug for begge de nævnte hjælpemidler, men er nu særlig tilgodeset i *Jahresbibliographie der Volksballadenforschung*, hvoraf det eneste foreliggende hæfte kun har 128 titler — al begyndelse er svær. Her er Europas og efter mulighed USAs publikationer taget i betragtning, og de er ikke inddelt efter lande, kun i enkelte grupper efter type. Originaltitlerne er meddelt med tysk oversættelse, og der er registre, men intet notationssystem til analyse af enkelttitlen.

Videnskabelige biblioteker og større folkebiblioteker med musik og/eller folkløse indenfor deres arbejdsområde bør som en selvfølge overvinde den ringe ulempe, det er at få skrevet efter disse hjælpemidler, og den interesserede privatmand bør følge trop. Prisen på den første er beskedent, på de to sidste måske nærmest lig nul.

Erik Dal

Robin de Smet: Published music for the viola da gamba and other viols. (Detroit studies in music bibliography. 18.) Information Coordinators, Detroit 1971. 105 s. \$ 3.00.

Var og en som sysslar aktivt med viola da gamba og således handgripligen konfronteras med det ständigt återkommande problemet att överblicka originallitteraturen, för solo eller ensemble, tryckt eller ottryckt, måste välkomna en bibliografi som Robin de Smets Published music for the viola da gamba and other viols. Intresset för gamban har ju vuxit långsammare än t.ex. för blockflöjten, där Höffer von Winterfeldt-Kunz' och Hugo Alkors arbeten länge varit goda hjälpmedel.

I Smets förteckning har medtagits dels teoretiska skrifter och studiematerial i nytryck eller facsimil, dels musik nyutgiven efter ca 1850. Vad beträffar urvalsprinciperna därvidlag kan man ifrågasätta det berättigade i att anföra även sådan musik, som är äldre än gamban eller där besättningen inte uttryckligen är angiven (t.ex. Machaut, Glogauer Liederbuch). I så fall kunde ju åtskilliga mängder här inte beaktad äldre musik betecknas som »gambamusik». Men detta är nackdelarna med ett rent mekaniskt övertagande av de moderna förlagskatalogernas besättningsuppgifter. Däremot tycks Smet relativt fullständigt ha fått med den »äkta» gambalitteraturen. Dock saknas facsimilutgåvan av Silvestro Ganassis intressanta Regola Rubertina (Bologna 1970). Repertoaren är uppdelad efter utgåvornas besättning, varvid bibliografin tyvärr ibland blir en smula rörig och svår att hitta i. Så t.ex. undrar man över det förnuftiga i att skilja ut verk för violin, gamba och continuo från »3 instruments», i synnerhet som besättningsarna i trionsaterna, som det ju oftast är frågan om, kan växla och korshänvisningar inte förekommer men däremot inkonsekvenser. Men har man väl en gång gjort klart för sig dessa egenheter, har boken dock en uppgift att fylla.

Eva Helenius

Svenska musikperspektiv. Minnesskrift vid Kungl. Musikaliska akademins 200-årsjubileum 1971

under redaktion av Gustaf Hilleström. With summaries in English. Nordiska Musikförlaget, Stockholm 1971. 640 s.

Den digra volym som utgavs med anledning av Musikaliska akademins 200-årsjubileum saknar förord. Är det avsikt, osäkerhet, brådska, glömska, oenighet bland de ansvariga eller vad eljest som gjort att man har avstått från att redovisa en huvudlinje, en styrande tanke för boken? Innehållsförteckningen ger vid handen att »perspektiven» endast delvis ansetts behöva centreras kring den jubilerande institutionen: av dess två överrubriker heter den första »Kring Musikaliska akademien och Musikhögskolan» (inte helt adekvat: här finns också bidrag om t.ex. Musikhistoriska museet och Operan), den andra däremot »Musikaktiviteter under 1900-talet». Man vågar härav sluta att en ledande idé har varit att begagna det solenna tillfället för en presentation (vilket särskilt motiverar »summaries») och kritisk granskning, åtföljd av historiska återblickar och framtidsvyer, av det nutida svenska musiksamhället. Men om detta nu har varit grundtanken så måste man snart konstatera att den inte blivit konsekvent genomförd. Några artiklar av rent historisk art, främst de om Per Frigels promemoria från 1796 (som här f.f.g. återgivits in extenso) och om Akademiens byggnad vid Nybrokajen, faller utanför en sådan ram. Tyngre väger dock att den företagna inventeringen ingalunda ger en helhetsbild av nutida svensk musikodling. Många områden är visserligen täckta, och oftast på ett sätt som lyckligt förenar faktaredovisning och kritiska reflexioner. Men varför behandlas de sex statsunderstödda orkestrarna men inte mängden av SOR-ensembler? Varför »den nya körmusiken» men inte musikskapandet för övrigt? Varför inte studieverksamheten vid folkbildningsförbunden och kommunala musiksolor? Varför inte hela fältet av folk- och populärmusik? Et cetera. Medveten begränsning eller brist på kompetenta författare? Av det som saknas kan naturligtvis en del lätt inhämtas på annat håll (i STM:s jubileumsårgång, i diverse utredningsbetänkanden etc.), men läsaren — i synnerhet den utländske — av en publikation som den föreliggande borde inte behöva sådana kompletteringar. Eller också bör förordet ge honom nödvändig vägledning.

Efter dessa invändningar skall omedelbart konstateras att boken i alla fall är rik på »perspektiv» och att den erbjuder en ur många synvinklar intressant och givande läsning. Självfallet är mycket av det sagda inte nytt i sak, stundom inte ens i formulering utan hämtat från tidigare publikationer, men ett sådant konstaterande minskar inte värdet av ett samlingsverk som i första hand vill möjliggöra

en överblick över svenskt musikliv i början av 1970-talet. Till det bästa med boken hör — må det nu böttna i en intention eller i motsatsen, vem vet? — att bidragen ofta är allt annat än snällt överslätande eller på något sätt likriktade utan tvärtom frispråkiga, stundom provocativa och därigenom tvingar läsaren (och myndigheterna??) till ställningstaganden. Givetvis avslöjar de på många punkter musikens missgynnade position i kultur-Sverige, men de riktar sin udd inte enbart mot de styrande. Här några stickprov: »Tesen om den politiska konsten, som innehållit så mycket fint, pekat på så mycket försummat, har samtidigt kunnat användas som ett försvar för det triviala, det smala, det utslätade, det diskriminerande. Det har hänt att man försökt ersätta den äkta kontaktambitionen med den lättköpta, ofta i namn av öppenhet och under hänvisning till samhällets behov» (Nils L. Wallin, s. 576). — »Och man kan knappast skapa en ny tro genom att arbeta och pressa fram nya liturgiska former. Det nödvändiga har i alla tider växt fram ur en väckelse — men mycket av det nya liturgiexperimentet saknar rötter i samhället, fyller ingen samhällsfunktion utan blir ett överskott i välfärds-samhället» (Bengt Hambræus/Sven-Erik Bäck, Fragment ur ett samtal om kyrkomusik, s. 361, där dock en besynnerlig redigering gör att replikväxlingen inte »fungerar»). — »När ... 1970 års riksdag beslöt att inte vidta några åtgärder mot det tilltagande sönderfallet av kantorsinstitutionen, som är landets största kyrkomusikaliska ledarskikt, så betyder det ingenting mindre än en torpedering av en stor del av denna folkrörelse» (Harald Göransson, s. 374). — »Därmed [dvs. med möjligheten att bygga enkla elektronmusikstudior för skolbruk »för kostnader jämförbara med en konsertflygels»] skulle också grunden för en ny folklig musikaktivitet kunna läggas. ... I en sådan situation blev det plötsligt tekniskt möjligt att tala om en 'folkets' tonkonst. I stället för en högt specialiserad utbildning för ett fåtal kan man få utbildning och skapandemöjligheter för de många» (Knut Wiggen, s. 589). — »... tillfälliga modenycker — t.ex. den på flera håll märkbara 'historielösheten' eller de lösa påståenden om att alla sorters musik i någon oprecis mening är 'lika värdefulla' (menas estetiskt, socialt, för anslagsgivning? oberoende av komplexitet eller rikedom?)» (Ingmar Bengtsson, s. 295). Glädjande »oakademiska» tonfall i en akademisk festskrift!

Boken har en sober utstyrsel och innehåller ett omfattande, dock rätt ojämnt disponerat bildmaterial (ett enda exempel: Kungl. Operan under de gångna femtio åren har fått 32 bildsidor, Malmös musikliv under samma tid en enda!); redigering och layout

är inte överallt övertygande, vilket bl. a. gäller sammanbindning av text- och bildmaterial, bildsidornas imaginära paginering och den ofta besynnerliga placeringen av bildtexterna (som skulle blivit åtskilligt klarare om man hade kursiverat de engelska delarna). En förkortningslista, till gagn också och kanske särskilt för icke-svenska läsare, hade varit önskvärd. Korrekturläsningen har stundom skett något hastigt (och lustigt: »Radwechsel» har blivit »Ratwechsel», s. 572; »stokhastiska» eller »stokastiska» har gjorts till »stockhastiska», s. 245).

Det vore meningslöst att här komma med en lista över vad som i undertecknads ögon ter sig som särskilt intresseväckande i en samlingsvolym som den föreliggande med dess utblickar åt så många håll. I stället för att med några mer eller mindre träffande ord karakterisera och betygsätta de olika bidragen föredrar jag att avsluta denna summariska granskning med bokens innehållsförteckning. Den ger inte bara en överblick över de behandlade ämnena utan visar även att det finns en god kongruens mellan ämnen och författare och utgör därmed ett löfte om hög standard hos de olika »perspektiven».

Kring Musikaliska akademien och Musikhögskolan

Seve Ljungman: Musikaliska akademien tvåhundra år

Stig Walin och Gunnar Larsson: Musikaliska akademien 1921–1971

Gunnar Larsson: Pehr Frigels tankar år 1796 om Musikaliska akademien och dess »offentliga informationsinrättning»

C.-G. Stellan Mörner: Tillkomsten av Akademiens hus vid Nybrokajen

Gunnar Larsson: Musikaliska akademiens arkiv

Cari Johansson: Något om de äldre samlingarna i Musikaliska akademiens bibliotek

Ernst Emsheimer: Musikmuseets instrumentsamlingar

Gustaf Hilleström: Musikaliska akademien och den svenska operakonsten

Einar Bergh: Statens tonsättarstipendier

Ingemar Gabrielsson: Introductory lecture at the ISME-seminar in Stockholm 2–6 July 1970

Bo Wallner: Vägar till kompositionsseminariet

Musikaktiviteter under 1900-talet

Ingmar Bengtsson: Fakta och funderingar om musikvetenskap i Sverige

Axel Helmer: Från källorna till forskarna. Om dokumentationsarbetet vid Svenskt musikhistoriskt arkiv

Gunnar Larsson: De svenska orkesterföreningarnas repertoarpolitik under 1960-talet

Lars Edlund: Den nya körmusiken

Bengt Hambræus och Sven-Erik Bäck: Fragment ur ett samtal om kyrkomusik

Harald Göransson: Attentat mot kyrkomusiken?

Lennart Reimers: Musiken och organisationerna

Hans Åstrand: Sveriges stämma i ISCM

Håkan Edlén: Musik i Göteborg

Hans Åstrand: Musik i Malmö under vårt halvsekel

Lars Sjöberg: Musik i Norrköping

Nils Castegren: Spel i ny dimension

Sten Andersson: Radiokonservatoriet

Nils L. Wallin: Triptyk: 1. 1958 — Nutida musiksamhälle; 2. 1970 — Rikskonserteridén; 3. 1971 — Postludium

Knut Wiggen: Elektronmusikens utveckling och dess ställning i Sverige

Boken avslutas med en förteckning över Kungl. Musikaliska akademiens ledamöter 1771–1971 och ett personregister.

Hans Eppstein